Cyngor Sir

Man Cyfarfod
Cyfarfod Hybrid - Zoom - Neuadd y Sir

Dyddiad y Cyfarfod
Dydd Iau, 7 Rhagfyr 2023

Amser y Cyfarfod
10.30 am

Neuadd Y Sir
Llandrindod
Powys
LD1 5LG

I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch â
Stephen Boyd
01597 826374
steve.boyd@powys.gov.uk

Dyddiad Cyhoeddi

Mae croeso i'r rhai sy'n cymryd rhan ddefnyddio'r Gymraeg. Os hoffech chi siarad Cymraeg yn y cyfarfod, gofynnwn i chi roi gwybod i ni erbyn hanner dydd ddau ddiwrnod cyn y cyfarfod

AGENDA

1.	**YMDDIHEURIADAU**

Derbyn ymddiheuriadau am absenoldeb.

2.	**COFNODION**

Awdurdodi'r Cadeirydd i lofnodi cofnodion y cyfarfodydd a gynhaliwyd ar 3 Hydref a 5 Hydref 2023 fel cofnodion cywir.
(Tudalennau 1 - 28)

3.	**DATGANIADAU O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb gan Aelodau yn ymwneud ag eitemau i'w hystyried ar yr agenda.

4.	**CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD**

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan Gadeirydd y Cyngor.

5.	**CYHOEDDIADAU'R ARWEINYDD**

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan yr Arweinydd.

6.	BRIFF GAN Y PRIF WEITHREDWR

Derbyn diweddariad gan y Prif Weithredwr.

7.	CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD

7.1. **Cwestiwn i'r Aelod Cabinet ar gyfer Cyllid a Thrawsnewid Corfforaethol gan Nigel Williams**

Pa gosbau sy'n cael eu gosod ar benaethiaid adrannau sy'n methu â chwrdd â'r gofynion cyllidebol y maen nhw wedi cynnig ac eto y maen nhw'n methu â'u cyflawni bob blwyddyn? Mae'n ymddangos nad oes pwrpas gosod y targedau hyn, oherwydd eu bod yn ddiystyr ac yn cael eu hanwybyddu yn flynyddol gan rai penaethiaid adran.

(Tudalennau 29 - 30)

7.2. **Cwestiwn i'r Aelod Cabinet ar gyfer Powys Wyrddach gan Peter Foulkes**

Pam fod Cyngor Sir Powys mor gyndyn o drosi statws Cilffordd sy'n Agored i Bob Cerbyd (BOAT) Llwybr y Mynaich i fod yn llwybr ceffyl, wrth iddo groesi rhan Powys o'r Elenydd? Byddai diweddaru statws Hawl Tramwy Cyhoeddus y llwybr yn ateb amlwg i'r difrod ofnadwy sy'n dal i gael ei achosi ar y llwybr hynafol hwn, gyda rhan ohoni yn croesi Gwarchodfa Natur Genedlaethol (GNC).

(Tudalennau 31 - 32)

7.3. **Cwestiwn i'r Aelod Cabinet ar gyfer Powys Wyrddach gan John Williams**

O ystyried y tystiolaeth a ddarparwyd, a'r gefnogaeth enfawr ar gyfer newid y 2 ffordd yma yn ôl i 30 mya, pryd y gellir gweithredu hyn? (gweler y cefndir sydd wedi'i atodi fel amgaead).
(Tudalennau 33 - 38)

7.4. **Cwestiwn i'r Aelod Cabinet ar gyfer Powys Wyrddach gan Ian a Jane Whyte**

Rydym yn rhedeg safle glampio bach ond prysur rhwng Llansantffraid a Llanfechain

gan ddenu gwersyllwyr o bob cwr o'r wlad ac Ewrop.

Dro ar ôl tro, rydym yn derbyn adborth negyddol am gyflwr gwael y llwybrau cyhoeddus yn ein hardal gyfagos, yn benodol oherwydd diffyg arwyddion, gatiau mynediad wedi'u cloi, llwybrau gyda llystyfiant wedi ymledi a pherchnogion tir ymosodol.

Yn sicr, mae angen i ni ddenu cymaint o dwristiaid â phosibl i'n hardal brydferth a'u hannog i ddychwelyd. Hefyd, rwy'n siŵr y byddai pob cerddwr lleol wrth eu bodd yn gallu cael mwy o fynediad i'n llwybrau troed cefn gwlad.

Cwestiwn syml... pam nad oes gwaith cynnal a chadw sylfaenol ar y llwybrau troed hyn a sut y gellir datrys y broblem hon?
(Tudalennau 39 - 40)

8.	TROSGLWYDDIADAU'R GYLLIDEB

Ystyried trosglwyddiadau'r gyllideb sydd angen eu cymeradwyo gan y Cyngor.
(Tudalennau 41 - 42)

9.	YSTYRIED SYSTEM BLEIDLEISIO SENGL DROSGLWYDDADWY

Ystyried adroddiad gan yr Arweinydd, Cynghorydd Sir James Gibson-Watt.
(Tudalennau 43 - 120)

10.	ADOLYGU ARDALOEDD PLEIDLEISIO A MANNAU PLEIDLEISIO

Ystyried adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Swyddog Monitro.

(Tudalennau 121 - 124)

11.	PENODIADAU I GYRFF ALLANOL

Ystyried gwneud penodiadau i'r canlynol -

1. **Cronfa Waddol Gymunedol Powys**
   Mae'r panel hwn, sy'n cynnwys dau Gynghorydd o bob un o'r ardaloedd sirol hanesyddol, yn cyfarfod ddwywaith y flwyddyn i roi grantiau i grwpiau ac unigolion o gronfeydd a arferai gael eu rheoli gan y Cyngor. Mae yna le gwag i aelod o Sir Faesyfed - mae'r Cynghorydd Sir Geoff Morgan wedi cael ei enwebu.

2. **Cyfeillion yr Eglwys y Santes Fair Aberhonddu**
   Gofynnwyd i'r Cyngor benodi aelod. Mae'r Cynghorydd Sirol Chris Walsh wedi cael ei enwebu.

12.	HYSBYSIAD O GYNNIG - GWERTHU FFERMYDD

Rydym yn galw ar y Cyngor i ofyn i'r Cabinet ymatal ar unwaith rhag ystyried unrhyw gynigion i'r dyfodol yn y flwyddyn ariannol gyfredol i werthu ffermydd hyd nes y bydd y Cyngor Llawn wedi cymeradwyo Polisi Ffermydd Sirol sydd wedi ei graffu'n briodol ac sy'n cynnwys polisi eglur a phenodol ar waredu/gwerthu ffermydd ac eiddo fferm sy'n eiddo i'r cyngor.

Rydym yn galw am hyn oherwydd:

- Yr ansicrwydd parhaus sy'n cael ei achosi i holl denantiaid Ffermydd y Sir sy'n effeithio ar eu gallu i gynllunio'n effeithiol ar gyfer eu busnes, bywoliaeth ac anghenion tai yn y dyfodol;

- Y pryder yw heb bolisi eglur o'r fath, y bydd symud ymlaen gyda gwerthu ffermydd yn dwyn anfri ar y Cyngor; a'r

- Pryder yw heb bolisi eglur o'r fath ac wedi'i graffu'n drylwyr, bod penderfyniadau'n cael eu gwneud nad yw'n werth gorau i'r Cyngor na'r defnydd gorau o adnoddau cyhoeddus.

Cynigwyd gan y Cynghorydd Sir Amanda Jenner
Eiliwyd gan y Cynghorydd Sir Gareth D Jones

Asesiad Ariannol

Mae'r rhan fwyaf o'r eiddo sydd wedi cael ei werthu hyd yma wedi dod o eiddo gwag nad oedd yn hyfyw i'w ailosod yn eu cyflwr presennol a faint o dir i greu busnes hyfyw. Lle bo hynny'n bosibl, mae tir wedi'i ailddyrannu i ffermydd cyfagos i gynyddu'r hyfywedd, wrth leihau atebolrwydd cynnal a chadw'r cyngor a pharhau i gynnal ffrwd rhent reolaidd o'r ystâd ffermydd sy'n weddill.

Dros y tair blynedd diwethaf mae rhesymoli ffermydd a thir fferm wedi cynhyrchu £2,875,500 mewn gwerthiannau, gyda £406,000 pellach wedi'i dderbyn hyd yma yn 2023/24. Defnyddir yr arian hwn (derbyniadau cyfalaf) i gefnogi gwariant cyfalaf y Cyngor gan leihau'r angen i fenthyca ac arbed costau refeniw.

	Tir ac Adeiladau	Tir yn unig	Cyfanswm
2020/21	715,000	15,000	730,000
2021/22	-	400,000	400,000
2022/23	1,008,500	737,000	1,745,500
Cyfanswm	**1,723,500**	**1,152,000**	**2,875,500**
2023/24 to 31/10/23	350,000	56,000	406,000
Cyfanswm	**2,073,500**	**1,208,000**	**3,281,500**

Gan ddefnyddio'r £3,281,500 o dderbyniadau cyfalaf uchod yn hytrach na benthyca i ariannu rhaglen gyfalaf y cyngor, bydd yn arbed amcangyfrif o £197,000 y flwyddyn i'r gyllideb refeniw mewn costau benthyca is, dros 50 mlynedd cyfanswm yr arbediad fydd £9,850,000.

Ar hyn o bryd mae ystâd fferm y cyngor yn cynnwys daliadau sydd eisoes wedi'u cymeradwyo i'w gwerthu o £5,725,000.

Mae daliadau gwag eraill o £600,000 (sy'n gofyn am fuddsoddiad o tua £100,000 cyn y gellir eu hail-osod) a chyfleoedd ychwanegol pellach ar gyfer rhesymoli a fyddai, pe byddent yn cael eu rhyddhau, yn cynhyrchu derbyniadau cyfalaf ychwanegol a amcangyfrifwyd yn £2,757,000. Mae'r rhain yn cynnwys fferm lle mae'r tenant wedi marw

yn ddiweddar, darnau eraill o dir ar wahân a darn penodol o dir sydd ei angen i gefnogi'r prosiect Ffyniant Bro yn Nhrefaldwyn.

Os caiff ei gymeradwyo, bydd y cynnig hwn yn atal rhyddhau'r amcangyfrif o £3,357,000 o dderbyniadau cyfalaf (a amlinellir uchod) o ffermydd sydd heb eu meddiannu ar hyn o bryd, tra'n cynnal ac mewn rhai achosion yn cynyddu atebolrwydd y cyngor am yr eiddo hyn gan nad yw nifer mewn cyflwr i'w hail-osod neu ni fyddent yn gwneud busnesau hyfyw yn symud ymlaen oherwydd eu maint. Byddai hyn hefyd yn effeithio ar unrhyw eiddo pellach sy'n dod yn wag oherwydd amryw o resymau, e.e. ildio prydles gan denant, marwolaeth tenant, telerau prydles tenantiaid yn dod i ben (lle nad yw tymor pellach yn rhan o'r cytundeb presennol).

Mae cael eiddo gwag/gwarged heb eu meddiannu yn golygu rhagor o gostau i'r Cyngor i'w cynnal. Byddai yswiriant, treth y cyngor ac archwiliadau rheolaidd i sicrhau eu bod yn parhau'n ddiogel yn parhau os na ellir symud ymlaen â'r gwerthiant. Mae perygl hefyd o ddifrod i eiddo gwag, fandaliaeth, gollyngiadau a difrod arall, yn enwedig yn ystod misoedd y gaeaf.

Gan ddefnyddio'r amcangyfrif o £3,357,000 o dderbyniadau cyfalaf yn hytrach na benthyca i ariannu rhaglen gyfalaf y cyngor yn arbed tua £201,000 y flwyddyn i'r gyllideb refeniw mewn costau benthyca is, dros 50 mlynedd cyfanswm yr arbediad yw £10,050,000.

Dylid nodi bod y cynnig hwn yn mynd yn erbyn **Polisi Asedau Corfforaethol** y cyngor sy'n nodi: "*Er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gyflawni blaenoriaethau'r Cynllun Gwella Corfforaethol, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i resymoli ei adeiladau a'i dir yn brydlon ac yn barhaus.*" (3-A 1.1)

Mae'r cynnig hefyd yn clymu dwylo'r cyngor wrth wneud penderfyniadau pellach gan fod tenantiaethau sydd i fod i ddod i ben yn fuan yn destun adolygiad.

Ni ellir tanbrisio'r her ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn ystod y blynyddoedd nesaf ac ni chynghorir newid polisi yn annibynnol nawr heb ystyried goblygiadau ehangach cynnig y gyllideb lawn.

13.	HYSBYSIAD O GYNNIG - FFIOEDD CYNLLUNIO

Cefndir

Yn rhinwedd fy swydd fel yr Aelod Portffolio sy'n gyfrifol am Gynllunio yng Nghyngor Sir Powys, rwyf wedi ysgrifennu tair gwaith at Julie James, y Gweinidog sy'n gyfrifol am gynllunio, ond heb dderbyn ateb.

Rwyf bellach yn chwilio am y difrifwch ychwanegol, sy'n dod gyda chefnogaeth y Cyngor hwn, i ofyn unwaith eto bod Gwasanaeth Cynllunio Powys yn cael yr hawl i osod ei ffioedd ei hun i'w roi ar y llwybr i adennill ei gostau llawn.

Mae'r sefyllfa ariannol ansicr sy'n wynebu economi'r Deyrnas Unedig a chyllid cyhoeddus yng Nghymru yn cael cyhoeddusrwydd mawr ac yn glir i bawb ei gweld. Mae Cyngor Powys yn trawsnewid ei hun mewn ymgais i ddarparu gwasanaethau ar sail gynaliadwy ac eto nid yw incwm cynyddol o ffioedd, mewn ystod o wasanaethau gan gynnwys cynllunio, yn opsiwn heb ymyrraeth gadarnhaol gan Gaerdydd.

Mae effaith ffosffadau ar ystod o geisiadau cynllunio, a'r rheolau sy'n llywodraethu datblygiadau o arwyddocâd cenedlaethol; sy'n cael eu trosglwyddo i PEDW, wedi effeithio'n ddifrifol ar incwm ffioedd cynllunio Powys ac eto mae gwaith nad yw'n ennill ffioedd fel gorfodaeth gynllunio, wedi parhau i fod yn fywiog, gan gyfrannu at bwysau cyllidebol difrifol.
Mae POSW, Cymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru wedi lobïo gweision sifil yn yr un modd am gynnydd mewn ffioedd a chamau pellach tuag at adennill costau, ond heb lwyddiant. Mae adolygiad yn Lloegr wedi arwain at gynnydd mewn ffioedd o fis Ebrill 2024 ac mae angen yr adolygiad hir-ddisgwyliedig yng Nghymru bellach i ailgydbwyso'r drefn codi tâl i sicrhau bod y rhai sy'n torri'r rheolau yn talu eu ffordd, yn ogystal ag ymgeiswyr, yn hytrach na chostau gorfodi yn disgyn ar drethdalwyr sydd o dan straen, a thrwy hynny hyrwyddo mwy o degwch yn ein cymunedau.

Felly mae'r Cyngor hwn

Yn gwahodd y Gweinidog i adolygu'r rheoliadau ffioedd ar gyfer Gwasanaethau Cynllunio ar frys i ganiatáu ffioedd lleol i gael eu pennu'n lleol a bod yr egwyddor o adennill costau llawn ar gyfer Rheoli Datblygu yn cael ei gyflawni, ac i ystyried y cynigion canlynol:

- Bod ffioedd ceisiadau cynllunio yn seiliedig ar adennill costau llawn, a'u bod yn cael eu diwygio'n flynyddol yn unol â chwyddiant.

- Dylid dileu ceisiadau "ail gais" am ddim ar ôl tynnu'n ôl neu wrthod gyda ffi o 50% yn lle hynny. Byddai hyn yn hyrwyddo ymgysylltu cyn ymgeisio a chyflwyniadau ceisiadau cynllunio cychwynnol o ansawdd gwell, tra'n mynd i'r afael â chost ariannol o brosesu ceisiadau sy'n cael eu hailgyflwyno.

- Pan fo perchennog tir yn torri rheolaeth gynllunio, dyblu'r ffi am geisiadau ôl-weithredol, lle mae datblygiad wedi mynd yn ei flaen heb gais am ganiatâd cynllunio.

- Ffioedd ceisiadau cynllunio yn seiliedig ar adennill costau llawn, a'u bod yn cael eu diwygio'n unol â chwyddiant.

- Pan fo perchennog tir yn torri rheolaeth gynllunio ond yn gwrthod cyflwyno cais ôl-weithredol ac nad yw camau gorfodi yn hwylus, rhoddir pwerau i'r Awdurdod Cynllunio lleol ddirwyo'r sawl sydd wedi tramgwyddo, o bosibl ddyblu'r ffi cais cynllunio perthnasol.

- Dileu'r gofyn i hysbysebu ceisiadau cynllunio unigol yn y cyfryngau argraffedig neu drosglwyddo'r gost o wneud hynny i ymgeiswyr.

- Oni bai eu bod yn cael eu hariannu'n briodol, ni ddylai fod yn ofynnol i Awdurdodau Cynllunio gyflwyno Adroddiad Effaith Lleol ar gyfer Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol, (Nid yw cytundebau perfformiad cynllunio gyda datblygwyr yn cynnwys y cyfle i adennill costau llawn) ac ni ddylai fod yn "ofynnol" iddynt fynychu Archwiliad Cyhoeddus.

- Mae'n ofynnol i dirfeddianwyr sy'n hyrwyddo safleoedd o fewn y CDLl dalu ffi briodol. Bydd hyn nid yn unig yn helpu'r Cyngor yn ariannol ond y gobaith yw y bydd yn sicrhau bod y rhai sy'n cyflwyno safleoedd o ddifrif ynglŷn â'u cyflawni a'r manteision y byddai'r dyraniadau, ar gyfer tai fforddiadwy ac ati yn dod i'n cymunedau.

Cynigir gan y Cynghorydd Sir Jake Berriman

Eiliwyd gan y Cynghorydd Sir Karl Lewis

Asesiad Ariannol
Y cynnig yw lobïo Llywodraeth Cymru a gellir ei reoli o fewn adnoddau presennol. Bydd swyddogion yn gallu darparu cymorth ar gyfer y gweithgaredd hon fel rhan o'u rôl.

14.	HYSBYSIAD O GYNNIG - DYNODI PARC CENEDLAETHOL NEWYDD

Nodiadau'r Cyngor

1. Mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy eisoes yn bodoli.
2. Yr ymrwymiad yn y rhaglen Llywodraeth LB/PC i greu Parc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd Ddwyrain Cymru.
3. Cyhoeddi dogfennau cyfarwyddyd ar gyfer Prosiect Dynodi Parc Cenedlaethol Gogledd Ddwyrain Cymru ar 18 Gorffennaf gyda chais i GNC i edrych ar yr achos dros Barc Cenedlaethol newydd.

Mae'r Cyngor am fynegi pryder bod

1. Y ffin ymgynghori wedi'i hymestyn ymhell y tu hwnt i'r hyn sydd yn Rhaglen y Llywodraeth i gynnwys ardal fawr o Sir Drefaldwyn cyn belled i'r de â Llangadfan a Llanerfyl ar yr A458.

2. Mae gan y dynodiad arfaethedig newydd hwn y potensial i gynyddu'r pwysau ar brisiau tai, mwy o bwysau twristiaeth gyda chreu potiau mêl a thagfeydd mewn ardal o seilwaith ffyrdd cyfyngedig, ac ansicrwydd pellach i'r gymuned ffermio.

3. Gyda'r Parciau Cenedlaethol presennol eisoes yn wynebu toriadau a phwysau ariannol, mae'n anochel felly y bydd creu awdurdod lleol ychwanegol yn ei hanfod yn tynnu o'r un pot o arian sy'n lleihau o hyd ac o hyd a bydd hyn ar draul trigolion a busnesau ym Mhannau Brycheiniog.

Mae'r Cyngor o'r farn

1. O ystyried y pwysau ariannol aruthrol ar lywodraeth leol gyda Powys yn gorfod arbed tua £18m y flwyddyn nesaf, mae'n anodd cyfiawnhau creu awdurdod arall fydd yn cynyddu'r galw am adnoddau yn y blynyddoedd i ddod.

2. Bydd y gynrychiolaeth gymharol fach o Bowys ar bwyllgorau yn arwain at ddiffyg democrataidd o ran penderfyniadau cynllunio a datblygu economaidd.

Bod y Cyngor yn penderfynu

Gwrthwynebu’n ffurfiol cynnwys ardaloedd o Bowys yn ardal y Parc Cenedlaethol newydd ac yn argymell uchafswm ffin ddeheuol yn seiliedig ar ffin y sir a chribau copaon Bryniau Berwyn.

Cynigir gan y Cynghorydd Sir Elwyn Vaughan
Eiliwyd gan y Cynghorydd Sir Bryn Davies

Asesiad Cyllid
Mae'r cynnig sy'n cael ei gynnig yn gofyn am eithrio unrhyw rannau o Bowys rhag cael eu cynnwys yn y parc cenedlaethol newydd yng Ngogledd Ddwyrain Cymru. Nid yw'n ymddangos bod angen cymryd unrhyw gamau pellach o'r cynnig hwn, felly ni ddylai fod unrhyw gost ariannol ychwanegol.

Bydd yr eitem ganlynol yn cael ei gymryd am 12.00 p.m.

15.	CYFLWYNIAD GAN Y PRIF SWYDDOG TÂN

Derbyn cyflwyniad gan y Prif Swyddog Tân, Roger Thomas.

Ar ol y cyfarfod bydd y Prif Weithredwr yn briffio'r Cynghorwyr ar y Strwythur Arwain Corfforaethol